

ARKITEKTEN

Mar. 2018

03

Vol. 120

KIRKE
RUM 2

PÅ ÉT OG SAMME GULV

Restaurering, ombygning, udvidelse og indretning til nye formål. Kirker og kapeller er sat i stand over hele landet gennem de senere år, og sagsmængden er større, end vi havde plads til i ét nummer af *Arkitekten*.

I denne anden udgivelse om kirkerum præsenterer vi Snostrup Kirke, Venø Kirke, Folkehuset Absalon og restaureringen af to skærmtage tegnet af Sigurd Lewerentz. Anna Mette Exner fortæller om landsbykirkernes potentialer, og Niels Grønbæk skriver om varmedøden i velfærdsstaten.

Snostrup Kirke. Foto: Jens Markus Lindhe

Anmeldelse af Anne Pind

Middelalderkirken i Snostrup fremstår efter indvendig renovering som en svalt doseret, respektfuldt markeret transformation. Kunstnerisk og arkitektonisk helstøbt, kraftfuld uden at være påtrængende. Et rum i indvendig vækst.

Snostrup Kirke. Foto: Jens Markus Lindhe

præcist, geometrisk fællesskab blødt skrånende op mod indgangen til kirkeskibet. Tidligere var der trin ned mellem ude og inde og trin op mellem hus og skib. Nu kan man skride, glide, trille ind, niveaufrit, efter behov. Her på dette gulv er en ny energi til stede. Den samler os og grundfæster en rumlig demokratisering. Vi er alle med, på samme gulv. En disposition, der peger tilbage på en tid, da sognebørnene stod op, når de gik i kirke. Før reformationen og indførelsen af kirkebænken, hvis opstilling stadfæstede et verdsligt hierarki, der tilhørte verden uden for murene.

Det er en intelligent form, romben. Den har mange mutationer i sig. Gulvet fortsætter i nye geometriske mønsterbelægninger ind i skib, kor og tårn. Det blander sine kort på ny ved hver rumlig overgang. Teglklinken er produceret til netop dette sted, i Potsdam, brændt i ringovn, en brændingsmetode, der gør hver enkelt klinge til sin egen, lidt lysere, mørkere, kantmarkeret, som delikat afbagte franske renæssancekiks. Lige til at bide i. I skibet fremhæver mønstret rummets langstrakte akse. Under døbefonten slår klinkerne sig sammen til en stjerneform. Den stråler ud under den nye kapitælfornede fod af moseeg, der bærer det gamle halvkugleformede granitkar. Gulvet beskriver kirkens zoner og koncentrationspunkter, samtidig med at det fortolker disse steder, deres indbyrdes afstande, som et billede.

Sidste gang, kirken havde besøg af arkitekter, var da Inger og Johannes Exner stod for en istandsættelse i 1960'erne. Dengang stod de rødmaledede kirkebænke hævet på støbte cementplinter belagt med kork, og midtergangen var lagt af gule Flensborgsten på kant, med en bort af røde mursten. Prædikestolen var hævet på en søjle og placeret, så den blændede et sydvendt sidevindue, ligesom vinduet i tårnet blev dækket af kirkens lille orgel. Exner-parret ombyggede bænken, så de blev dybere og omlagde trappen mellem skib og kor. Gennem den meget nænsomme

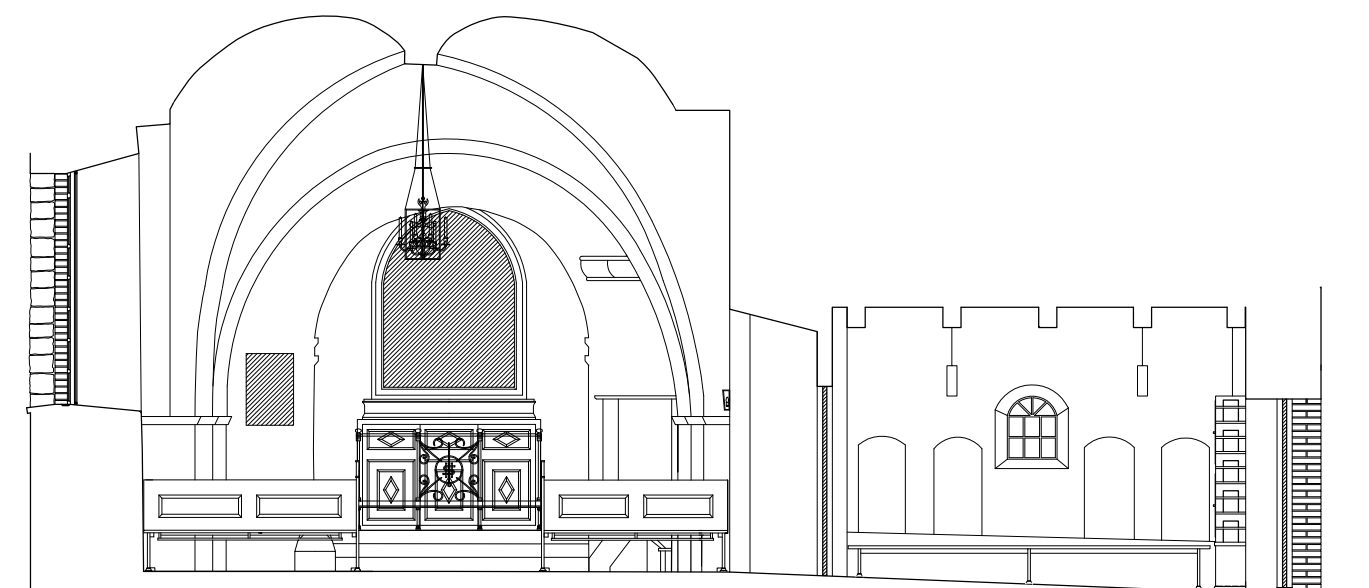

Foto: Jens Markus Lindhe

Vi står over for en rød, romansk teglstenskirke fra 1100-tallet. Den er lille. Blot skib, tårn, våbenhus. Det allermost nødvendige, opført og tilbygget for de få penge, lokalsamfundet dengang har kunnet rejse. Den ligger højt i landskabet, som landsbykirkerne oftest gør, et stolt pejlemærke i sognet, mellem landsbyer og marker. Vi befinder os på Midtsjælland, i periferien af det, for nuværende, kuldsejlede Vindinge Stationsby-projekt. Tiden går, projekter opstår, mens kirken står. På en bund af grus, der bliver til små stier mellem gravsten, omkranset af marksten og kløvede kampesten, hække og rødmaledede trælåger. Det er, som det plejer at være på landet. Er man på gennemfart, drejer man hovedet i forbifarten, når man passerer. Den velkendte typologi trækker i øjnene. Man tænker uvægerligt, at den samling sten har set ét og andet. Som en ældgammel eg, der er vidne til tidens gang, men forholder sig i ro. Lægger bare årringe til i en stille, koncentreret vækst. Men stopper man op i Snostrup og går ind i kirkerummet, så udvider øjnene sig. De gør de, fordi renoveringen, udført af kunstner Malene Bach og arkitekt Leif Hansen, tilføjer nye årringe på undersiden af de gamle, tykke mure. De udførende synes i dette rum at have podet hinandens fagligheder og frembragt en tyst, men dog kraftfuld rumkunst.

Der er noget meget appetitligt ved den nye materialesammensætning i Snostrup Kirke. Det begynder i våbenhuset, når man tager sit første skridt ind i kirken. Fra den gamle, ujævne trædesten med blødt slidte lunger frembragt af århundreders passerende skosåler, ind over dørtærsklen til et nyt gulv af teglklinker. Klinkerne er rombeformede, knaslagte i sand, og de glider i et

FAKTA
Snostrup Kirke – renovering
Snostrupvej 13, 3600 Frederikssund
Projekt: Malene Bach (kunstner) og
Leif Hansen (LH Arkitekter)
Bygherre: Snostrup Kirkes
Menighedsråd
Ingeniør: Eduard Troelsgård
Rådgivende Ingeniører
Udført: 2017

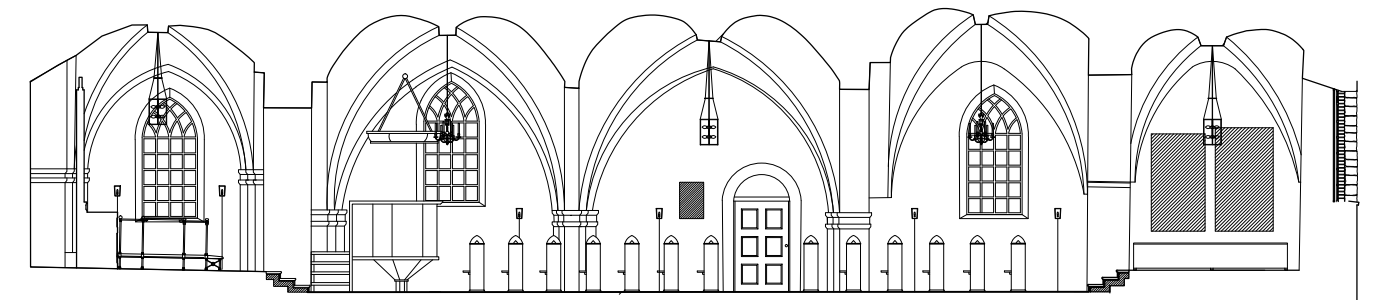

Tværsnit gennem skib og våbenhus 1:75

istandsættelse bibeholdt man et helt andet lys- og materialerum end det, vi møder i dag.

Nu er der mere luft, mere lethed og mere lys. Bænkene er kommet ned og stå på gulvet, så fødderne har direkte kontakt til gulvfladen. Lågerne er demonteret, og hjørnerne mod midtergangen er blevet afrundede, så kroppen lettere kan glide ind og finde plads på hynderne, der er betrukket med mørk brun uld. Som en hjemlig gestus. Varmen forstærkes af konvektorer diskret opsat under bænkesæderne. Bænkene kan dateres tilbage til 1800, og de har fyldt godt op i rummet. Nu fylder de mindre. Dels fordi man har fjernet to rækker i skibets bagende (med tanke på menighedens størrelse og for at give plads til andre handlinger end de kirkelige), dels fordi man har demonteret en rem, der fastgjorde dem til kirkens mure. Virkningen af demonteringen er, at den beskedne kirkes største smykke, dens egen pragtfulde geometri og de vertikale bæringer står frit frem, i al deres stille velmagt. Mur og søjlebundter kan friholdes, fordi bænkene via en ny fod under gavlene er fastgjort til en betonrem skjult under klinkegulvet. En disposition, som det angiveligt tog sin tid at få godkendt hos fredningsmyndighederne. Vi applauderer tålmodet.

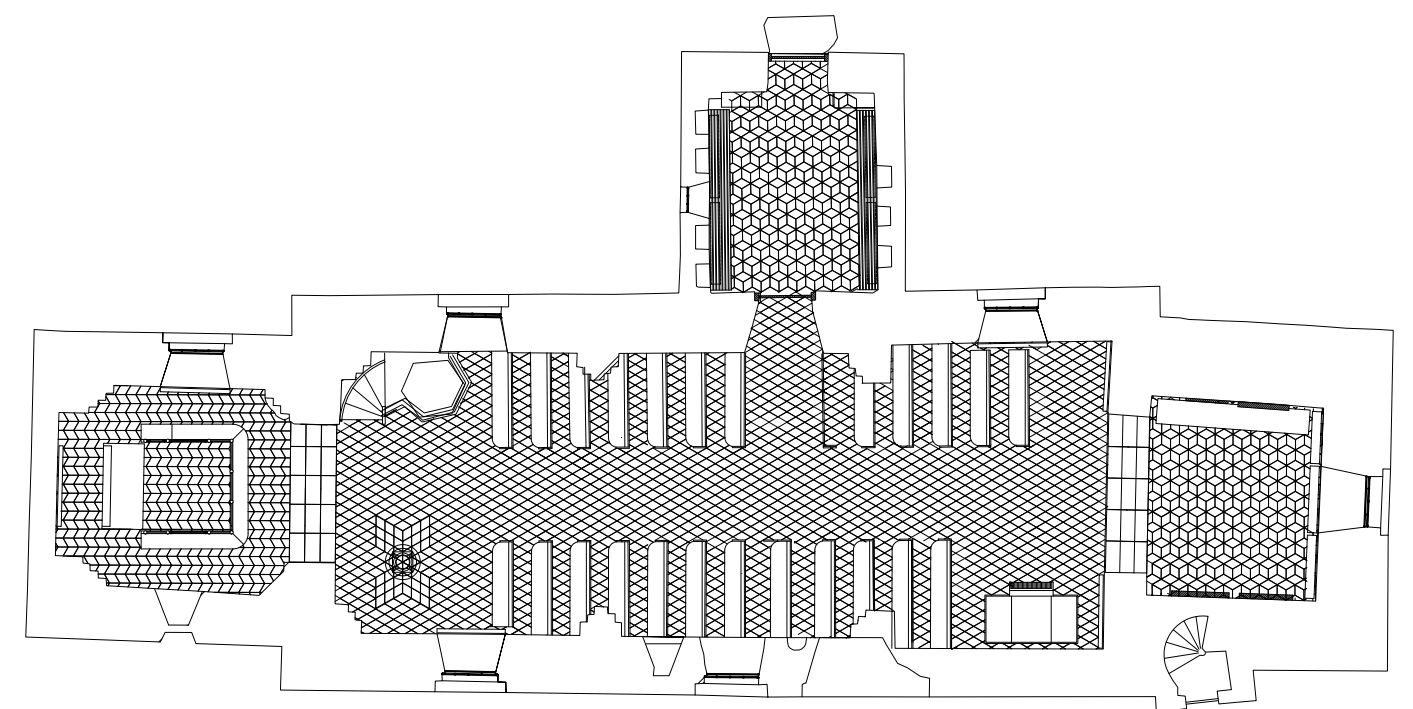
Den (formodede) frisætningsstrategi fortsætter. Man har samlet og flyttet genstande, foretaget en slags støjrensning og derved givet den gamle murkrop ro. Nogle få historiske genstande, et epitafium visende et præstepar, der ligger begravet i koret, samt deres mindesten og to navnetavler for kirkens præster er samlet til et lokalhistorisk miniatuermuseum i tårnet. Et rum, der nu lægger op til betragtning og samtale. Orglet er flyttet væk fra sin placering

Længdesnit gennem kor, skib og tårn 1:150

Kirken under renovering. Foto: Leif Hansen

Gulv- og møbleringsplan 1:150

Foto: Jens Markus Lindhe

foran tårnets vindue og ned i skibet, så kirkerummet på ny sluttes af lys. Samtlige vinduer har fået opsat diskrete forsatsvinduer med ruder af trukket glas, men hér, foran tårnvinduet, er ruden yderligere elaboreret som glasmosaik. Den traditionelle variant er blyindfattet. Malene Bach har limet glasstykkerne direkte på forsatsruden. De sarte felter bliver til frit svævende stykker farvet lys, monteret med en lille afstand mellem sig, et smalt fravær af farve, i hvis linjer man, flygtigt, og afhængigt af ståsted, aner tegningen af et kors.

Længere oppe i skibet er den smukt restaurerede prædikestol fra 1630 trukket tilbage til sin oprindelige placering, ind i rummet. Den øgede afstand til vinduet lader sidelyset finde hen til de kunstfærdige træskærerarbejder. Prædikestolens heksagonale lydhimmel har smittet af på udformningen af de nye, afdæmpede staldportslamper. Denne afsmitning, eller samtale mellem geometrier, går igen flere steder og er med til at gøre de nye tiltag så hjemmehørende. Knæfaldet foran Eckersbergs altertavle er forenklet til knæpude på hævet bund, så gulvet kan flyde under. De nye jernfødder harmonerer smukt med det oprindelige gitter.

Farverummet i kirken indoptager og afbalancerer yderpunkter mellem lys og mørke. Kalken på de skønne, ujævne murflader har fået mere plads til at lyse og vibrere. Med sval mildhed møder de linoliemalede, mosgrønne bænkerader gulvet, mens den mørke siddehynde skaber et fælles, horisontalt niveau i rummet. Ælde og dunkelhed møder øjet på de caput mortuum-malede dørflader.

Træ, kalk, uld, linoliemaling, glas, stål, læder, tegl. Hvert materiale står rent og ublandet, i et nyt fællesskab. Det samme gælder

Glasmosaik i tårnet. Foto: Jens Markus Lindhe

Døbefonten har fået en ny fod af moseeg. Foto: Jens Markus Lindhe

de store geometrier. Det bærende står frem. Gulv er gulv. Loft er loft. At opgaven voksede sig så stor og lykkelig, var ikke på forhånd givet. Malene Bach blev i første omgang inviteret til Snostup af Selskabet for Kirkelig Kunst for at give et bud på farvesætningen af bænkenene. Men med helheden for øje, og i samarbejdet mellem kunstneren og arkitekten, foldede opgaven sig ud.

På Snostrup Kirkes yderside oplever man en tæret, tørret taktilitet. En robusthed, der kan rumme livets yderligheder. Det samme skal det indre af kirken. Samtidig skal dette rum også tilpasses tidens behov. De ændringer, der er foretaget, er alle, meget sympatisk, reversible. Man er på besøg i tiden.